

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 6 1 7 0 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 2 ====

Četrtek, 2. junij 2016 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalno in ravnilo.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpitna pola vsebuje 6 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

M 1 6 1 7 0 1 1 2 0 3

Prazna stran

1. naloga: Potrebe in dobrine

Temeljni ekonomski problem je posledica nesorazmerja med potrebami ljudi in razpoložljivo količino dobrin za njihovo zadovoljevanje ter je značilen za vse, tudi najbolj razvite države.

1.1. Opredelite pojem skupna potreba.

(1 točka)

1.2. Navedite vsaj štiri značilnosti potreb in eno izmed njih pojasnite.

(3 točke)

1.3. Opredelite pojem prosta (neekonomska) dobrina.

(1 točka)

1.4. Na primeru **knjiga** pojasnite razmerje med pojmi dobrina, proizvod in blago.

Knjiga (*podčrtajte pravilno navedbo*) **je / ni** dobrina, ker (*pojasnite*) _____

Knjiga (*podčrtajte pravilno navedbo*) **je / ni** proizvod, ker (*pojasnite*) _____

Knjiga (*podčrtajte pravilno navedbo*) **je / ni** blago, ker (*pojasnite*) _____

(3 točke)

1.5. Podjetje TOMS, d. o. o., se ukvarja s tiskanjem knjig za različne naročnike. Pri poslovanju se ravna v skladu s splošnim načelom gospodarnosti.

Obrazložite oba vidika racionalnega (gospodarnega) ravnanja podjetja TOMS, d. o. o., pri opravljanju dejavnosti tiskanja knjig.

(2 točki)

2. naloga: Podjetja in merila uspešnosti poslovanja

V tržnem gospodarstvu poudarjamo racionalno ravnanje in uspešno poslovanje podjetja.

2.1. Opredelite pojem podjetje.

(1 točka)

2.2. Navedite vsaj dve vrsti podjetij glede na lastništvo.

(1 točka)

2.3. Navedite vsaj dve merili, na podlagi katerih podjetja razvrščamo po velikosti.

(1 točka)

2.4. V preglednici so podatki za podjetje Aparati, d. o. o., za leto 2015:

Kapital	4.680.000 EUR
Število zaposlenih	30 delavcev
Obseg proizvodnje	9.000 gospodinjskih aparatov
Stroški materiala	69 EUR/gospodinjski aparat
Amortizacija strojev	15 EUR/gospodinjski aparat
Plače zaposlenih	24 EUR/gospodinjski aparat
Prodajna cena	186 EUR

– Izračunajte produktivnost dela v podjetju Aparati, d. o. o.

Izračun:

(1)

Rezultat: _____ izdelkov/delavca

(1)

- Izračunajte ekonomičnost poslovanja v podjetju Aparati, d. o. o., in ga komentirajte. Rezultat zaokrožite na dve decimalni mesti.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

Podjetje posluje (*podčrtajte pravilno navedbo*) **ekonomično** / **neekonomično**, saj je koeficient ekonomičnosti (*podčrtajte pravilno navedbo*) **manjši** / **enak** / **večji** od 1.

(1)

- Izračunajte donosnost (rentabilnost) podjetja Aparati, d. o. o.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)
(5 točk)

2.5. Podjetje Aparati, d. o. o., vpelje nov proizvodni postopek, s čimer se mu znižajo stroški za porabo materiala za 30 %, drugi pogoji poslovanja pa niso spremenjeni.

- Utemeljite vpliv znižanja stroškov na ekonomičnost poslovanja podjetja Aparati, d. o. o.

(1)

- Utemeljite, kako znižanje stroškov vpliva na rentabilnost podjetja Aparati, d. o. o.

(1)
(2 točki)

3. naloga: Trg in državna intervencija

Potrošniki zadovoljujejo svoje potrebe z dobrinami, ki jih kupijo na trgu. Ker tržni mehanizem uresničuje svoje naloge bolj ali manj uspešno, sodobna država posega na trg s svojimi ukrepi.

3.1. Opredelite trg.

(1 točka)

3.2. Opredelite ravnotežno ceno.

(1 točka)

3.3. Opišite vsaj en razlog za poseg države v dogajanje na trgih.

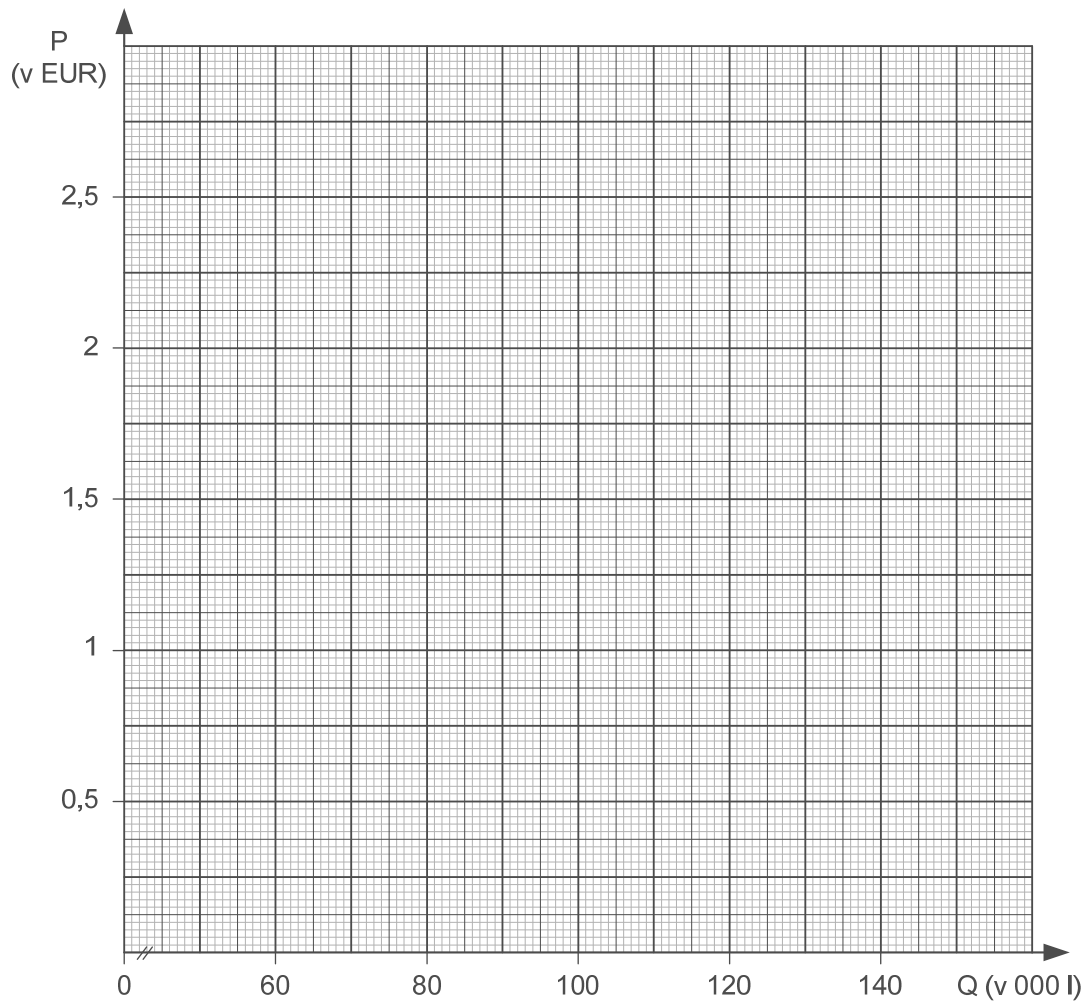
(1 točka)

3.4. Preglednica prikazuje dnevno ponudbo in povpraševanje po bencinu v Grandiji.

Cena za liter (v EUR)	Ponudba (v 000 litrih)	Povpraševanje (v 000 litrih)
2,50	124	70
2,00	110	80
1,50	90	90
1,00	70	120
0,75	60	140

– V diagram vrišite ponudbo in povpraševanje po bencinu v Grandiji.

(2)

– Vlada Grandije določi najvišjo možno ceno $PM = 1,25$ EUR za liter bencina. Vrišite predpisano ceno v diagram in jo označite.

(1)

– Ob predpisani ceni 1,25 EUR za liter bencina je na trgu (*podčrtajte pravilno navedbo*)

presežno povpraševanje / ravnovesje / presežna ponudba, saj je obseg povpraševanja po bencinu (*dopolnite*) _____ litrov bencina in obseg ponudbe (*dopolnite*) _____ litrov bencina.

(2)
(5 točk)

3.5. Analizirajte trg bencina v Grandiji po državni intervenciji.

– Da bi država dejansko zagotovila čim širšemu krogu prebivalstva nakup bencina po predpisani ceni, bi morala (*podčrtajte pravilno navedbo*) **povečati / zmanjšati** (*podčrtajte pravilno navedbo*) **ponudbo / povpraševanje**.

(1)

– Predlagajte en ukrep, s katerim bi dosegla zastavljeni cilj, in ga utemeljite.

(1)
(2 točki)

4. naloga: Mezda (plača)

V fazi razdelitve lastniki proizvodnih dejavnikov prejmejo dohodke glede na svoj prispevek k skupno ustvarjenemu proizvodu. Zaposlenim delavcem izplačajo mezde oziroma plače.

4.1. Opredelite pojem minimalna mezda.

(1 točka)

4.2. Slika prikazuje sestavine mezde (plače).

V prazna pravokotnika vpišite manjkajoči sestavini.

	Individualna /skupinska spodbuda	Udeležba v dobičku	
--	--	-----------------------	--

(1 točka)

4.3. Metka in Jože se pogovarjata o mezdah. Metka je bančna uslužbenka, Jože pa dela za tekočim trakom v proizvodnji igrač.

Glede na način obračunavanja mezde prejema (*dopolnite*):

Metka _____ mezdo.

Jože _____ mezdo.

(1)

Pojasnite po eno prednost, ki jo ima ugotovljeni način obračunavanja mezde za Metko in Jožeta.

– Prednost za Metko:

(1)

– Prednost za Jožeta:

(1)
(3 točke)

4.4. Metkina nominalna mezda se v letu 2014 ni spremenila, raven cen pa se je v tem letu znižala za 3 %.

- Na eno decimalno mesto natančno izračunajte, za koliko se je spremenila njena realna mezda. Izračun:

Metkina realna mezda se je (*podčrtajte pravilno navedbo*) **znižala / zvišala** za (*dopolnite*)

_____.

(1)

- Ugotovite, za koliko bi se morala spremeniti (zmanjšati/povečati) Metkina nominalna mezda, da bi kljub navedeni spremembi cen njena realna mezda ostala nespremenjena?

Metkina nominalna mezda bi se morala (*podčrtajte pravilno navedbo*) **zmanjšati / povečati**

za (*dopolnite*) _____.

(1)
(2 točki)

4.5. Na trgu delovne sile aktivno delujejo sindikati.

Navedite štiri argumente, s katerimi sindikati utemeljujejo nujnost rasti mezd.

(2 točki)

4.6. Pojasnite, kako bi uvedba omejitev pri priseljevanju tuje delovne sile (npr. delovni vizumi) vplivala na trg delovne sile (dela).

(1 točka)

5. naloga: Denar

Z zametki današnje civilizacije se je razvil denar in se v 7. stoletju pred našim štetjem pojavil kot kovinski denar.

5.1. Navedite vsaj dve prednosti žlahtnih kovin pri razvoju denarja.

(1 točka)

5.2. Denar opravlja v gospodarstvu različne funkcije.

– Pojasnite funkcijo denarja kot hranilca vrednosti (zaklad).

(1)

– Navedite še dve funkciji denarja.

(1)
(2 točki)

5.3. Centralna banka je nosilka denarne politike.

– Pojasnite najpomembnejšo nalogo denarne politike centralne banke.

(1 točka)

5.4. Izdajanje denarja je v pristojnosti bančnega sistema.

– Dopolnite besedilo.

Centralna banka izdaja _____ denar tako, da daje posojila trem različnim ekonomskim subjektom: državi, _____ in _____.

Poslovne banke ustvarjajo knjižni denar s procesom _____ denarja.
(2 točki)

5.5. V gospodarstvu se del povpraševalcev odloči za nakupe s prihranki (detezavriranim denarjem) in se nepričakovano pojavijo na trgu.

– S sliko prikažite vpliv ravnanja povpraševalcev na razmerje med kupnimi in blagovnimi skladi.

(1)

– V gospodarstvu se zato pojavi (*podčrtajte pravilno navedbo*) **inflacija / deflacija**, ki se kaže

v (*podčrtajte pravilno navedbo*) **znižanju / zvišanju** splošne ravni cen.

(1)
(2 točki)

5.6. Država Landija se že dalj časa sooča z rastjo splošne ravni cen.

Predlagajte in obrazložite dva ukrepa denarne politike, s katerima bi centralna banka Landije odpravila ta gospodarski problem.

Predlog ukrepa: _____

Obrazložitev: _____

Predlog ukrepa: _____

Obrazložitev: _____

(2 točki)

6. naloga: Prebivalci, socialno razlikovanje in revščina

Prebivalstvo je najpomembnejši dejavnik bruto domačega proizvoda (BDP), saj je vir delovne sile, ki je sposobna ustvarjati BDP.

6.1. Opredelite potencialni BDP.

(1 točka)

6.2. Opišite, kdo po sedanji statistični metodologiji spada med prebivalce Slovenije.

(1 točka)

6.3. Preglednica prikazuje podatke o gibanju prebivalstva v Sloveniji v letu 2013.

	Število
Prebivalci (1. 1. 2013)	2.058.821
Živorajeni	21.111
Umrli	19.334
Priseljeni	13.871
Odseljeni	13.384

(Vir: Statistični urad RS, 2014)

Uporabite podatke v preglednici in dopolnite besedilo. Rezultate zaokrožite **na dve decimalni mesti**.

V letu 2013 je imela Slovenija (*podčrtajte pravilno navedbo*) **pozitiven / negativen** migracijski saldo v obsegu _____ prebivalcev.

Stopnja natalitete v letu 2013 je znašala _____, stopnja naravne rasti prebivalstva pa _____ . Konec leta 2013 je imela Slovenija _____ prebivalcev.

(4 točke)

6.4. Po podatkih Statističnega urada RS se je število aktivnih prebivalcev v letu 2013 povečalo za približno 3.500, na 925.918. Zaposleni so 1. januarja 2014 predstavljali 86 % vseh aktivnih prebivalcev (približno 0,7 odstotne točke manj od leta prej).

(Vir: prirejeno po Statističnem uradu RS, Socioekonomske značilnosti prebivalstva, Slovenija, 1. januar 2014 – končni podatki)

Analizirajte besedilo in ugotovite, kako se je spremenila stopnja brezposelnosti.

– Stopnja brezposelnosti je bila januarja 2014 v primerjavi z letom poprej
(*podčrtajte pravilno navedbo*) **višja / nižja**.

– Odgovor utemeljite.

(1 točka)

6.5. V Sloveniji so se v zadnjih letih močno povečali razponi med plačami menedžerjev in delavcev.

– Navedite vsaj dva kazalnika, ki ju za merjenje revščine uporablja Statistični urad Republike Slovenije (SURS).

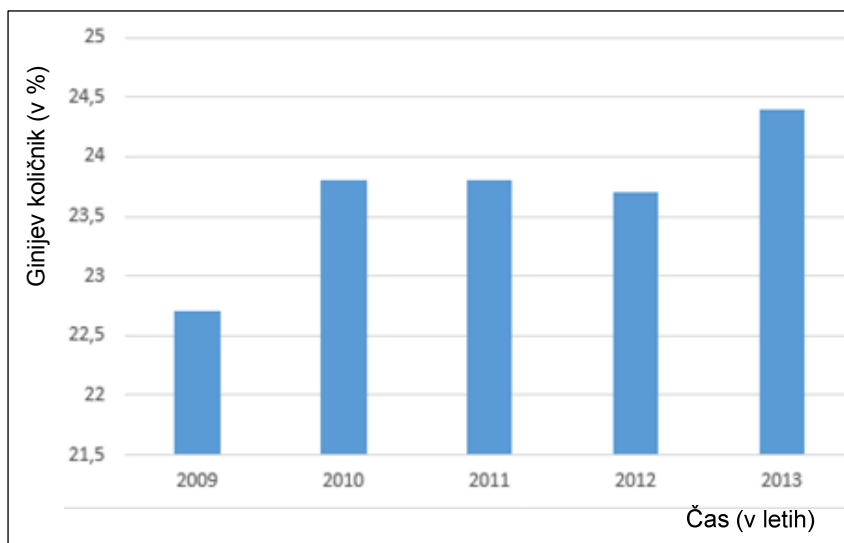
(1)

– Opredelite pojem Ginijev količnik.

(1)

– Slika prikazuje gibanje Ginijevega količnika med letoma 2009 in 2013 v Sloveniji.

(Vir: Institut RS za socialno varstvo, <http://www.irsv.si/index.php/demografija-2/>. Pridobljeno 27. 12. 2014.)

Analizirajte podatke in ugotovite, kaj pomeni sprememba vrednosti Ginijevega količnika leta 2013 za prebivalce Slovenije.

(1)
(3 točke)

M 1 6 1 7 0 1 1 2 1 9

Prazna stran

Prazna stran